

BOSHLANG‘ICH SINFLARDA TEXNALOGIYA FANI O‘QITILISHINING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Holmatova Muzayyan Mubashshirovna

Qo‘qon DU o‘qituvchisi

Erkinova Dinara, To‘lqinova Mehriniso

Qo‘qon DU talabalari

Annotatsiya. Bu maqolada boshlang‘ich sinflarda texnologiya faninig o‘ziga jihatlari, o‘quvchilarning turli materiallarga ishlov berish usullarini egallashida kerak bo‘ladigan qobiliyatlar va ularni shakllantirishga doir jihatlar yoritib berilgan.

Kalit so‘zlar: Ta‘lim, tarbiya, mehnat tarbiyasi, texnologiya ta‘limi, maqsad va vazifalari, texnologiya ta‘limi, jamiyat, metod.

«Texnologiya» so‘zining grek tilidagi tarjimai tayyor mahsulot, buyumlar olish maqsadida ishlab chiqarishning mos keladigan qurilma va jihozlari bilan xom-ashyo va materiallarini ishlov berish usullari majmuasini tizimlashtiruvchi fanni anglatadi. Shuning uchun bo‘lsa kerak, ba‘zida uni «texno» - hunar yoki san‘at, «logos» - fan deb, buyum olish uchun xom-ashyolarga ishlov berish san‘ati haqidagi fan sifatida anglashiladi.

Umumiy o‘rta ta‘lim maktablarining boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun texnologiya darslari qiziqarli fanlardan biri hisoblanadi. Ko‘pgina fanlar qatorida yosh avlodning har tomonlama yetuk bo‘lishi ta‘lim-tarbiya jarayonini to‘g‘ri tashkil etishda texnologiya fani o‘zining muhim o‘rniga ega. Texnologiya fani va kasbga tayyorlash vazifalari boshlang‘ich maktabda butun ta‘lim-tarbiya tizimi hamda barcha o‘quv predmetlari yordamida hal etiladi. Bu o‘z navbatida, oliy ta‘lim tizimida o‘qitiladigan texnologiya va uni o‘qitish metodikasi fani oldida muhim maqsad va vazifalarni qo‘yadi.

Texnologiya fanining tarbiyaviy ahamiyati ham muhim hisoblanadi. U o‘quvchilarda mehnat turlari haqidagi tushunchalarni shakllantiradi, mehnatga bo‘lgan qiziqishni hosil qilib, mehnatsevarlik, mas‘uliyat, intizomlilik, burch hissi hamda jamoatchilik hissini tarbiyalashda muhim rol o‘ynaydi. Shuningdek, o‘quvchilarning aqliy jihatdan kamol topib borishlariga zamin yaratadi. Iroda va axloqiy sifatlarni rivojlantirishda ko‘maklashadi. O‘quvchilarda mehnatga bo‘lgan his-tuyg‘uning hosil bo‘lishi ularda do‘stlik, birodarlik, bir-biriga ko‘maklashish, do‘stona munosabatda bo‘lish kabi fazilatlarini yuzaga keltiradi.

Xususan, A.Avloniy o‘z asarlarda shunday fikrlarni bildirgan edi: “Bolaning salomatligi va saodati uchun yaxshi tarbiya qilmoq, yaxshi xulqni o‘rgatmoq, yomon xulqdan saqlab o‘stirmoq va mehnat qilishga undamoq yaxshidir. Tarbiya qiluvchi inson – tabibdir. Tabib xastaning kasaligiga da‘vo qilsa, tarbiyachi – boladagi yaxshi xulqni, poklikni, mehnatga layoqatni davolaydi.” Amaliy darslarda berilayotgan manbalar o‘quvchilarning yosh psixologik xususiyatlariga mos kelishi kerak, aks holda o‘quvchilarni haddan ortiq ma‘lumotlar bilan charchatib qo‘yishimiz mumkin, buning natijasida o‘quvchilarda darsga bo‘lgan qiziqish yo‘qolib, dars samaradorligi

pasayadi, shuning uchun dars jarayonida turli xil metodlardan foydalanish ham dars sifatini yanada samarali bo'lishiga olib keladi.

Metod aslida yunoncha „*metodos*“ so'zidan olingan bo'lib, „*bilish va tadqiqot yo'li*“, „*nazariya*“, „*ta'limot*“ kabi ma'nolarni bildiradi¹. Metodika (*yun. „melhodikeye“*) biror ishni bajarish, amalga oshirish, ado etish metodlarining, usullarining yig'indisi yoki o'qitish usullari haqidagi ta'limot² — ta'lim berish metodlari, yo'llari va vositalari haqidagi fandir. O'qituvchining ish rejasida quyidagilar bo'lishi kerak: - bolalarning predmetlarni yasash va bolalar kundalik hayoti uchun zarur bo'lgan ishlarni bajarish; - jamoa birligini, sinfdagi tartib va tozalikni yo'lga qo'yish; - tabiatdagi mashg'ulotlar, matematika, ona tili darslaridagi o'quv ishlari; - bayramlar o'tkazish, bolalarning texnik ijodiy konstruksiyalash, qo'l texnologiyasining har xil turlariga bo'lgan qiziqishlarini qondirish va rivojlantirishda egallagan bilim, ko'nikma, malakalarini kengaytirish va takomillashtirishni izchil biriktirishni ta'minlash kabilar.

O'qituvchi har qanday, hatto eng oddiy predmetni yasash jarayonida ham o'quvchilarga qiyin va politexnik bilim hamda ko'nikmalarning butun bir majmuasini berishni nazarda tutishi lozim.

I. Detallarni belgilab olish va tayyor qilishga kirishishdan oldin bolalarga narsalarni yasash yoki biror ishni bajarish bo'yicha o'z texnologiya faoliyatlarini oldindan rejalashtirishni o'rgatish va singdirish lozim. Bu: a) darsda hal etilishi lozim bo'lgan vazifani va uning ahamiyatini yaxshi tushunish; b) ishning xarakterini, mahsulot konstrukstiyasini-qism yoki detallar sonini, ularni mahsulotga biriktirish usullarini, kerakli materiallar, o'lchamlar, shakl, mahsulot va detallar proporsiyasini aniq tasavvur qilish; v) detallarni yasash va ularga ishlov berish usullari; o'lchash va hisoblash, materialda razmetka qilish tartibi, ishlov berish, detallarni yig'ish, yakuniy bezak berish va ishni umumiy baholash tartibini aniqlash; g) texnologiyani qanday tashkil etishni, ish joyini tayyorlashni, ishni kichik jamoa o'rtasida taqsimlashni aniqlash demakdir.

Xulosa qilib aytganda, har bir topshiriq oddiydan murakkabga qarab yo'naltiriladi. O'quvchilar avvaliga oson topshiriqlarni bajaradilar. So'ngra esa mashg'ulotlar murakkablashib, ketma-ket bir-birini to'ldirib boradi. Oldingi darslarda o'rganilgan topshiriqlar keying mashg'ulotning mantiqiy davomi bo'lishi kerak.

Foydaniilgan adabiyotlar

1. Sanaqulov X.R., Xodiyeva D.P. Satbayeva «Mehnat va uni o'qitish metodikasi». Darslik. T.: TDPU. 2015-yil.

2. Mavlonova R. A., Sanaqulov X.R., Xodiyeva D.P. Mehnat va uni o'qitish metodikasi. O'quv qo'llanma. T.; TDPU. 2007-yil.

3. Yigitaliyeva, S., & Yo'ldoshboyeva, O. (2023). OLIY TALIMDA ONA TILI FANINI O'QITISHNING NAZARIY MASALALARI. *Общественные науки в современном мире: теоретические и практические исследования*, 2(8), 41-44.

4. Yigitaliyeva, S. (2023). Yaxshilik konseptining bilvosita ifodalanishi. *Mug'allim*.

5. Isog’aliyevna, Y. S. (2023). Boshlang’ich sinf o’quvchilariga ona tili darslarini o’rgatishning lingvistik konseptual asoslari. *Integratsiyalashgan ta’lim va tadqiqotlar jurnali*.

6. Yigitaliyeva, S. (2022). Hayrat-ul abror dostonida so'z ta'rifi. *Scienceweb academic papers collection*.